

OBRTNIK.

„Obrtnik“
izhaja 16. dan vsacega
meseca in velja
za pošiljanjem na dom
vred za celo leto
1 gl. 80 kr.,
za pol leta 90 kr.

Uredništvo in
opravništvo:
Gospodske ulice št. 3.

„Der Gewerbsmann“
erscheint am 16. jeden
Monates und kostet
einschliesslich der Zu-
sendung für das ganze
Jahr 1 fl. 80 kr., für ein
halbes Jahr 90 kr.

Redaktion und
Administration:
Herrngasse Nr. 3.

(DER GEWERBSMANN.)

Strokovnjašk list za obrtni stan.

Dopisi in poročila sprejemajo se v slovenskem i nemškem jeziku. — Die **Zuschriften** und **Berichte** werden auf Wunsch auch in deutscher Sprache veröffentlicht.

Denašnjemu listu priložena so „osnovne pravila za obrtne zadrage i. d.“ v slovenskem prevodu, katere nam je kranjska kupčijska in obrtniška zbornica blagovoljno prepustila, za kar ji v imenu naših naročnikov na temu mestu izražamo zahvalo. *)

Našim obrtnikom in delavcem še jedenkrat v prevdarek.

Da je izvršitev obrtne postave silno ovirana bila zaradi pomanjkanja te postave in osnovnih pravil v slovenskem jeziku smo že šestokrat omenili in, če naši obrtniki in delavci sedaj v roko dobijo slovenske osnovne pravila, smemo pač poudarjati, da so naši naporji k temu nekoliko pripomogli. Vsaj pa tudi ni bilo čuditi se, da so bile ravno glede osnovanja zadrug mnenja mej mojstri in pomočniki tolikanj različna ker večina teh ni imela o namenu in napravi zadrug jasnega razgleda. Mi smo naše stališče o tej zadevi mnogokrat že poudarjali in ostanemo še vedno pri naglašnem mnenju; da se obrtnemu stanu iz svojega globokega padea ni moč povzdigniti drugače, nego sè strogo organizacijo svojih moči. In še to le polagoma. Mnogoletni nered v vseh obrtnih upravah, skrajni razdvoj mej sodrugji in brezobzirna sebičnost uvedena vsled poizgube stanovske zavednosti oslepila je obrtnike tako, da še sedaj ne sprevidijo, da je mogoče v pospeševanju blagra vseh, iskati tudi osobni blagor. In vendar nam daje zgodovina rokodelstev toliko jasnih dokazov, da je obrtni stan bil čislán in trden, dokler je bil jedín v brambi svojih neovrgljivih pravic.

Če prezremo vse druge določbe obrtnega reda, najdemo vendar v obligatorični zadrugi podlago, na kateri je mogoče zidati naprej. Naj nam vendar jeden izmej obrtnikov navêde pripravnejši in boljši pripomoček obrtne stanove spraviti v celotne skupine kakor sè zadrugo h katerej more pristopiti vsak. Kedor pozna razmere in goropadni indiferentizem mej nami, pripoznati mora, da prerobenju obrtnega stanu ni najti družega pripomočka. Obrtne zadrage bodo poskuševalnice naše vrednosti, — našega značaja; če se pri teh pokažemo nejedini in slabotni, bode to znamenje vsemu svetu, da je obrtni stan zgubil notranjo moč dospeti kedaj več na boljše stališče, — to smo trdili od kraja in tudi sedaj izjavimo, da ga ne vemo in tudi še od nikogar nismo slišali družega nasveta.

Oglejmo si pri čarobni idejalni lučici določbe obrtne postave o zadrugah vpeljane do skrajne pičice. Tu najdemo raznovrstne rokodelske, koncesionirane in proste obrtije v zadrugah. Vsak strok broji pri njej od prvega do zadnjega mojstra in pomočnika. Vsakdo, ki živi ob rokodelstvu, je zapisan v knjigah zadrage kot mojster ali pa kot po-

*) Te pravila doposlale so se tudi c. k. okr. glavarstvam. Sedaj je upati, da se osnovanje zadrug tudi po deželi prične.

močnik. „Mojstrov skaz“, katere dandanes ne vemo prištevati ne mojstrom, ker nimajo obrtne pravice, ne pomočnikom ker nikomur ne pomagajo, — ne nahajamo več; akoravno število tistih sedaj pri vseh strokih presega znatno število obrtujočih mojstrov. Pаметen predstojnik vodi združni posel, ter čuva kjer mu je moč na interese in koristi članov. Predstojnik je veljaven mož, pozna obrtno pravo in postave in v marsikaterih slučajih obrne se član zadruga na njega, da mu pomore do pravice. Strogi red v zadrugi vzdržava ščit solidnosti in varuje, da se čast taistega ne skruni po sebičnih sleparjih. Bolni in onemogli pomočniki preskrbljevajo se zadostno po dobro založenih blagajnah, glavni vzrok nezadovoljnosti zginil je vsled dobrodejnih naprav. Razmere mej delavci poravnajo se prijaznem potom po razsodišču, in oba se trudita ne prepuščati prst zemlje več kapitalskim sesalkam, kakor je vže imajo.

Vse te posamezne zadruge, broječe na tisoče pravih članov in desetero število pridruženikov pa so mej sabo v trdni zvezi.

Predstojniki vseh zadrug se zbirajo v važnih časih ter pod predsedstvom starešine posvetujejo in odločujejo marsikaj, o komur se danes nobenemu niti ne sanja. Obrtni stan postal je mogočen faktor, brezvspešno zabavljanje o nadvladanju doktorjev in družih se je že davno nehalo, kajti ta inteligentni in združeni obrtni stan ima povsod dovolj zastopnikov. Ob enem pa razširjajo zadruge mej svoje člane tudi strokovno vednost in omiko in mu tako odpirajo sè združenimi močmi nove podvzetne kraje. Prekupovalcem in konfekcionarjem prerezalo se je pač mnogo perut; a blagostanje in zadovoljnost obrtnega stanu nadomestuje državi stoterokrat denašnje pijavke, ki se vtaknejo v vse in pripravljajo pot bedi in anarhizmu!

Vse to so sanje, slišim govoriti. — Mogoče! A kedor trdi, da je prijatelj delujočih krogov, komur je v resnici mar čast svojega stanu, dela naj na to, da iz sanjarij postane — resnica!

Nemogoče ni!

Narod in naše časnikarstvo. *)

Stari izrek „Vox populi vox dei“ začenja se zlorabiti tudi pri nas. Pod njegovim praporom veslajo učenjaki in nevedneži, častihlepneži in lačenbergerji, — vedno upijoči, da njih glasilo je jedini pravi ljudski glas. Še se je spominjati časov, ko je naš narod bil mladostno navdušen in se je postavil temelj ljudski zavednosti. Takrat imela je pač beseda kacega možakarja veljavo, — reči smemo da zaslužno; častilo se je značaj in verjelo, da se kje nahaja. Bilo je vse nekako resno in odločno. Ljudski glas čul se je mo-

rebiti okoren, robot, ker ni bil umeten, kajti gladil se ni še s polituro politične demoralizacije, — s podkupljenim časnikarstvom. Naš pozabljen in zaničevan rod, ta „sreča“, ki je že pokvarila javno mnenje družih „omikanih“ narodov, še ni doletela. Dolgi jezik moderne kulture prilepil pa bode, kakor vsa znamenja kažejo, tudi našemu malemu narodu pečat nenaravnosti, popačenosti in ošabnosti. Narodna ideja zajemala je svojo moč, osigurala si obstanek v viharnih dneh le v nižavah ljudstva. Zadnji volilni

*) Ni nam sicer glavni namen vtikati se v občne politične vprašanja, a razposajenost in boježeljnost najnovejših politikarjev, ki se trudijo v pest dobiti politično vodstvo in socialno krmilo v naši deželi, izvabi nam nehote nekoliko opazek. Mi imamo od naloge časnikarstva seveda drugačne misli, kakor visokoučeni gospodje a navzlic naši nevkornosti v pisavi si ne upamo na dan spraviti tolike surovosti in gnjusobe, s katero se pitajo drug drugega naši državni in deželni poslanci, mestni odborniki i. t. d.

Ime sivolase živali je kaj močno v rabi in ta je menda res umesten za one, ki so ga izvabili. Dober tek jim voščimo, vsaj je to razkosavanje nam toliko v prid, da se zanaprej ne bode moglo samo delujočim stanovom očitati, da so surovi. Da bodo pa deželne in mestne zadeve pri tem prepiru silno napredovale, temu ni dvomiti, vsaj se vže kažejo velikanske pridobitve duševnih naših velikašev. Le tako naprej, da širite izpoznanje!

razred razoral je narodno polje. Narod brez narodnega plemstva, brez narodnih bogatašev bil je sicer priprost, a jedin v ljubezni do svoje domovine občutil je jednako in posamezen ni se povzdigoval nad druge ošabno in brezobzirno. Tudi prvi voditelji ljudstva bili so priprosti. „Národna inteligenca“ (ta se kaže sedaj v njeni pravi obleki), počutila se ni še kot posebnost in se javno ni povdarjala kot danes. Brez rokovíc govorilo se je še z marsikom, ki sedaj reprezentira posebni rod v narodu in iz grozne višine doli gleda na revne plebejce. Časnikarstvo bilo je skromno, naravno brez učenih fraz, in ljudstvo ga je razumelo. Z mnogimi žrtvami denarnimi in duševnimi uzdrževalo ga je malo število mož polnih navdušenja in resnega prepričanja. Take in enake bila so znamenja onega časa, ko naš narod še ni dospel na politični vrhunec in se zategadelj ni mogel primerjati „omikanim“.

To pa se je spreobrnilo. Dobili smo narodno plemstvo, bogataše, ki sicer še niso, pa si k temu prizadevajo, intelligence na ostajanje, podkupljeno časnikarstvo in družih enacij privržkov „civiliziranih narodov“.

Najbrže je, da mora vse to tudi čez naš narod priti, kajti „svet tako pelja“. A vse še ni zgubljeno. Strup politične korupcije mej priprosti narod še ni zasejan, prijel se je še le krogov, ki se ljudskim ne dejansko ne po mišljenju prištevati ne morejo. Varujmo tedaj priprosti narod, da se ga ne primejo napačni nazori o spravi, ki ni sprava, in servilizmu, ki ni lojalnost. Delajoči stanovi slovenski in nemški se niso sovražili, slovansk in nemšk obrtnik in delavec sešla sta se že večkrat v velikanskih shodih brez da bi se o narodnosti prepirala. Vsak priznal je drugemu popolnoma národno pravo. Če je pa kedo izmej družih krogov kedaj narodnosti hujskal in si s tem napravil sovražni-

kov, spravlja naj se ž njimi sam, pa naj ne vabi ljudstva, ki je vže davno jednaci misli v svoje spremstvo.

Enako odločno odbijati je od neke druge „ljudske strani“ priporočano potegovanje za vlado, ki pa sicer ni družega, kakor mledovanje za „koruzo“. Delajoči stanovi še nobeni vladi niso delali „fakciozne“ opozicije. Radi so pripoznali vsako, če se je ozirala na njihove težnje. Dokaz temu so sklepi dunajskih obrtnih shodov. Razširjanje nazorov pa, da je do slednjega vse le medicina, kar od vlade pride, ter da je prva in jedina naloga ljudskega zastopnika vlado podpirati, je jednako nasprotna ljudskemu interesu in zavednosti, kakor ona od sprave.

Prva naloga ljudskega zastopnika je strogo nadzorstvo ustavne vlade in odbijanje vseh ljudski prostosti in njegovemu blagru pretečih predlogov, — pač pa lojalna podpora vseh koristnih in dobrih namenov vlade ne glede na osobni ali pa strankarski dobiček.

To je le mala razstava različnih naših „ljudskih glasov“, ki se ponujajo in širijo mej svet z jedinim namenom v osobni prid posamnikov, — zbegati narod, da ne bode vedel pri čemu je in ga bode toliko ložje nadvladati.

Naravno nadarjeni naš narod bode pa kmalo izprevidel, da jedini pravi ljudski glas je tisti, ki prihaja od spodaj, — a nikdar oni, ki buči od zgoraj!

Svetovati treba tedaj vsacemu, kedor kaj čita in to ne le v nemških židovskih, temveč tudi v slovenskih ljudskih časnikih, naj le vse bere, — a verjame le kar mu pamet velj in srce. Več ko kedaj treba je čitalcu pri denšnjem prepiru po časnikih zanašati se na lastno sodbo, kajti naše časnikarstvo postalo je moderno, in kakšno je slednje, to vé vsak!

Poslastičarstvo, pekarstvo in lectarstvo.

Ker je uže skrajni čas, da se ustanove zadruga, zato ne bode od več, ker našemu obrtnemu uradu še ni znano, kje se začne in kje neha meja mej temi rokodelstvi, da se od strokovne strani pojasni, kaj se razume

in kaj sme vsak obrtnik od zgoraj omenjenih rokodelstev izdelavati, in kaj ne.

Pod imenom poslastičar (Zuckerbäcker und Bonbonsieder) razumemo iz strokovnega stališča, da vsak, kdor hoče biti delavec, ali

gospodar, mora znati najprimitivnejše ali najprvotnejše vednosti tega rokodelstva praktično izvrševati, in te so: priproste (ordinar) in fine cukrene pekarije (Bäckereien) iz testa ¹⁾ in mešalnih mas (Rührmassen) delati, iz katerih so razne drožne pekarije in šartelni (Kugelhupf); iz mešalnih mas pa biskvit (biscuit), in razne čajne pekarije (Theegebäck) bodi si iz mrzlih, ali na ognju vzkipeljenih mas (auf dem Feuer aufgeführte Massen), iz katerih se torte in s tisoči imen poimenovalane, na razen način sestavljene in izdelane pekarije, kakor i čajne pekarije delajo. Dalje mora znati vkuhavati sadje, sadline (marmelade), vsopuhneno sadje (Dunstobst), pripravljati ledice (gelée), ovočne sokove (Obstsäfte) in temu sorodno, kakor tudi sladoleđ in razne kreme; ravno tako mora znati torte fino pokrasolediti ²⁾, tako zvane „Aufsätze“ in pa mrzle kakor i tople pijače narejati in pripravljati. Razume se, ker vsak poslastičar metinke ³⁾ in v papir zavite sladčice iz lastne delavnice prodaja, da mora delavec tudi to znati narejati. To so torej najprimitivnejše vednosti poslastičarja, katere dan na dan v praktičnem življenju neobhodno potrebuje, in kar je tudi vsakemu mestnemu človeku znano. Kdor torej teh primitivnih vednosti nima, ta se ne more poslastičar ali „cukerpekar“ nazivati.

¹⁾ Pasta, od tod špansko „pastellero,“ ital. „pasticciere,“ franc. „pâtissier,“ jugoslovansko „poslastičar. Ker se sedaj sestavlja slovensko-nemški slovar, bode dobro došlo pojasnilo, da beseda poslastičar je to kar franc. „pâtissier et confiseur“ v jednem izrazu. Naloga poslastičarja je, da pekarije in sladčice z mandelni, lešniki, orehi, butrom (buter je evropski izraz), čokolado, sadlino, z raznimi okusi in pridevki slastno-dobre (okusne) naredi. Sladčiar je pa to kar „Besüsser,“ in sladčiar = „Bonbonsmacher.“ Ker se pa sladčice ne morejo posladiti, so iz samega sladkorja in okusa, in se tudi ne pekó, nego kuhajo itd., zato naj bi se v prihodnje rabil kolektivni izraz „poslastičar,“ mesto nedeterminovane imena „sladčiar ali sladičiar!“

²⁾ Verzieren, spritzen, decorieren mit der Eierglasur „decorer avec la glace“ od tod Spritzglasur = krasoleda, navadna glazura pa samo leda, po franc. „la glace“ ali ital. „la ghiaccia.“ V Ljubljani se sliši izraz „mit Eis überziehen“ „beeisen.“

³⁾ Münzenzelteln. Ker se v metinke (ital. mentini) metno olje za okus deva, je na Kranjskem

Pri nas menijo nekateri, da kdor zna dve ali tri sorte testov s sladkorjem narediti, iz katerih se konjički, punčke, srčki i. t. d. izrezavajo ⁴⁾, da se sme cukerpekar imenovati, kar pa ni res, kajti, potem so skoraj vse kuharice, gospodine itd. „cukerpekarice,“ ker navadno več vednosti imajo in bolj fine pekarije delajo kakor pseudo-imenovani „cukerpekarji“ in „cukerpekarice.“ Žalostno za gospodino, kuharico, da celo deklo, če ne zna kruh narediti in speči, in vender bi jih nobena pekovska zadruga ne pripoznala, da so pekarice.

Če premislimo, da je poslastičarski pomočnik (Zuckerbäckergehilfe), kateri je tri leta se učil in 3 leta po raznih delavnicah delal, še jako nezanesljiv in nepraktičen v marsikaterih omenjenih primitivnih vednostih ⁵⁾, kako bi bilo mogoče, da bi bil potem kdo izučen „cukerpekar,“ kateri se faktično ni učil, v nobeni poslastičarni delal, in nikakoršne preskušnje (examen) ne izpraševalne še manj praktične v nikakem pomenu besede prestati ne more?

Delokrog peka je omejen na drože in moko, v katero vodo, mleko in maslo devati sme; nikakor pa ne sladkorja in ne sadline (marmelade), ne zunaj ne znotraj, ker s sladkorjam se začne delokrog poslastičarja, zato tudi ime „Zucker-Bäcker.“ Če bi pek smel

obče vpeljani slovenski izraz „melisence“ popolno nápačen in nepravilen.

⁴⁾ Marsikateri jih potem s strupenim fuksinom ali anilinom pobarvano ledo (glazuro) namažejo, da so kar grenki, kar vsak lahko na tem spozna, da s košeniljo barvano, je lepo rudeče, dobrega okusa in zdravo; z anilinom ali fuksinom pa modro-temno-rudeče (bläulich-dunkel-roth) in grenkega okusa.

⁵⁾ Poslastičarsko rokodelstvo je precéj učeno in razširjeno, tako, da nam ni znano, če se nahaja v vsej Nemčiji in Franciji v vseh oddelkih dovršeni strokovnjak, kajti višje izobraženo poslastičarstvo (die höhere Conditorei des französis. und deutschen Laboratoriums) zapopada ne samo na tisoče v francozki in nemški delavnici se nahajajočih izdelkov, nego sem spada tudi bujna fantazija vse po naravi in umetnosti vpodobiti. Pa tudi arhitektoničnih vednostih se ne more pogrešati, zato se mej višje izobraženimi poslastičarji marsikateri rezbarstva in slikarstva loti, da more vse ponarediti, kar v njegovo stroko spada.

sladkor pridevati, potem se tudi za poslastičarja meja neha in bi smel brez vsakega ozira kruh peči, kajti on se je faktično navadnega do najfinejšega kruha učil delati ter bi vsak preskušnjo peka lahko prestal . . .

Lectarstvo zapopada izdelke, kateri so iz medu in moke narejenega testa, in sicer mora méd glavni okus lectarskim izdelkom delati; pekarije iz moke, jajec in sladkorja, in iz snegalije narejene snegilke (aus Wind-oder Schneemasse gemachten Windbäckereien) ne spadajo pod lectarstvo nego v poslastičarstvo, in dasi tudi se vsak poslastičar več ali manj nauči z lectom tako zvani „Lebkuchen, Pfefferkuchen“ (prjánik) delati, je njegov delokrog iz **strokovnih ozirov** omejen, da se ne prestopa meja obrti, zato tudi lectar ne sme družega delati kakor to, kar se da iz médovega testa narediti, ker inace bi imel tudi poslastičar pravico celo lectarstvo ponarejati, kajti poslastičar je rokodellec, kateri se je iz pekovskega in lectarskega rokodelstva in hotelnega kuharja, ki je tudi hotelni poslastičar, v posebno salonsko stroko iz zgoraj imenovanih treh rokodelstev izobražil, in zato tudi nahajamo v velikih poslastičarnah posebno v Parizu, da mora tako zvani „officier“ (čitaj ofisié) složeno testo (Blätter- oder Butterteig), drožno testo in pastete delati, katere spadajo v področje kuharske stroke. V mali meri se dobé tudi v Ljubljani „pasticcetti“ pri poslastičarjih. Iz tega je jasno, da mora vsak to delati, kar odločno pod imenovano obrt spada, ne pa prestopati meje na kvar sorodne obrti, ker, da si tudi so vsa tri rokodelstva zarad pečenja sorodna, vender

pa vsak nekaj družega izdelava; če bi pa beseda pečenje, peka, uže določevala brezmejno sorodnost — potem menimo, da bi mogla tudi naslednja rokodelstva v jedno samo stroko, v jedno zadrugo spadati, namreč: Hufschmied, Nagelschmied, Goldschmied, Sensenschmied, Zeugschmied, Curschmied, Kupferschmied, Wagenschmied, dalje Café-sieder, Leimsieder, Zuckersieder, Seifensieder, Essigsieder itd.

Konečno omenimo še tako zvane „Luxusbäckerei“, o kateri marsikedo misli, da je neka posebna obrt, kar pa ni, nego vsak pek je lahko tudi „luksuspek“, brez da bi zato poseben davek plačevati moral, kajti „luksuspekarstvo“ je bilo po najvišjem sklepu od 9. septembra 1816. l. — dvorni dekret od 19. septembra 1816. l. št. 18227 — kot posebna obrt preklicano. Pozneje se je menda zopet hotelo natančneje vediti, kaj je pod imenom „luksuspekarstvo“ razumeti. In nato je nižje avstrijska vlada 26. oktobra 1842. l. št. 12889 določno razjasnila, da so pod tem zapopadeni izdelki: fine pekarije tako zvane „kaiserzemelce“, „wecken“, „kifelci“ (polmesečki) itd.; kar je uže 1816. leta kot posebna obrt preklicano bilo in torej kot navadno vsakemu peku pripadajoče in pod imenom pekarstvo (Bäckerhandwerk) združeno delo postalo.

To so torej meje zgoraj omenjenih rokodelstev, katere smo si po lastnih skušnjah in v raznih deželah (državah) nabrali; in take so tudi dandanes določbe dunajske poslastičarske strokovne zadruge.

Ljubljanski strokovni poslastičarji.

O komunizmu in socializmu.

Spisuje B—k.

(Dalje.)

Socializem protivno je tega mnenja, da daje le delo pravico do déleža v premoženji, da naj se tedaj razdelitev blagá vrši v razmerji z délom, katero je v produkciji blagá tekmovalo. Socializem namerava, da bi slehernemu délavcu vsaj prosto uporabo njegove delavne moči, vsaj minimalno svoto njegovega prislužka ter neprikrajšan užitek popolnega

delavskega uspeha vsigural ustváriti in ustanóviti delavske družbe, v katerih naj bi se posámezni podvrgel celoti, in to bi bila družinska ustanova, katera pripušča občno gospodarstveno blagostanje.

Temeljna misel v socializmu dela o zvezi z A. Smith'ovem návodom, da namreč le delo, posebno pa trud s rečmi (Sach-

arbeit), vsako céno določuje ter vzdržuje posámezne narode, — posledico za stanje delavcev v človeški družbi. Predlogi merujoči zboljšati to stanje strinjajo se vsi v tem, da se individualizem nadomesti z solidariteto, t. j. posámeznost in sebičnost z ukupnostjo, sedanjost pa z združevanjem (asociacije, zdruge), v katerih sicer posámezni izgubi svojo neodvisnost menj ali več, ali zato pa uživa dobrote vkupnega truda. Presežek naj bi se razdelil mej sotrudnike v razmérji, v katerem so delovali za prisluzek.

Zibelka temu osrečevanju tekla je tudi v Francozih. Rodi upodobljenja podajem tu 3 primére.

1. Po St. Simon-izmu (Industrijalizmu grofa Henri pl. St. Simon, umrlega 1825. l.), kateri je sicer komunizmu najbliži, a iz naravne nejednakosti človeških zmožnosti odvaja, da se pravilo enakosti le tedaj utelesi, če slehrni nastopi stališče in delokrog po zmožnostih mu priležno, ter da se po delih, v katerih se one zmožnosti prikazivajo, obdaruje — naj bi se človeška družba pretvorila v društvo delavcev, privatna posest pa ohranila do smrti. Imétje protivno ne bi moglo obstati, vsaj ne kot privilegij živeti od dela in žuljev drugega, nehati mora biti prednost v prid le postopačem. Povrnilo naj bi se toraj po smrti posestnikovi zopet v državo, katera naj ga oddá najzmožnišemu gospodarju v uporabo, slehrnemu pak také ali také po njihovih zmožnostih priliko, da dela in prisluzuje, dalje zemljišče in glavnico (kapital). Zákon se ohrani, navzlic temu, da se postavi ženski spol na jednako stópinjo z moškimi. Posamezni razredujejo se po razvitku in odgoji v raznih stanovih: ta naj bo obrtnik, oni zopet učenjak, tretji umételjnik. Na čelo tem stanovom postavi naj se hierarhično razredjen duhovniški stan, kateri se sestavlja iz istih, kateri čutijo v sebi najvišjo in najčistejšo ljubezen do človeške družbe. To glavarstvo združuje vso posvetno in duhovniško moč in silo, po katerih se uresniči nova socialna véra bratske ljubezni in enakosti.

2. Združevljajoči zistem (ustanovljen po Charles-u Fourier-u, umrlem l. 1837.) zopet priporoča ustanovo občin, katere naj

bi obstajale iz 1500 do 2000 osóbb (phalange); ne pečajo se samo z vsemi obrtnijskimi stroki, z kmetijstvom vred, in sicer deluje se tú povsodi vkupno in razsežne (en gros), — temveč tudi privatnim potrebam zado- stuje se po trudu vkupnih ustanov in závodov, in sicer ceneje in boljše, nego sedaj. Ob- činski članovi, živé po slobodnih ljubezenskih razmerah, dasiravno se zákon naravnost ne izključuje, — bivajo vsi vkupe radi ugod- nega uporabljanja velikega gospodarstva v prostornem poslopji (phalansterium), sezida- nem sredi zemljišča, občini pripadajočega. V tej zgradbi nahajajo se poleg prostorov za razno blago in tovarne, tudi pri- vatna bivališča, katera se različno vpravljena posameznim oddajó po njihovem gmotnem stanju, okusu in družinskih po- trebščin. Slehrnemu vstopivšemu posodijo se vse potrebščine in pripomočki (orodje, živeži i. t. d.) za jedno leto, také, da ni nikdo ovíren vstopiti radi siromašnosti v občino. Kdor pa nasprotno premoženje seboj prinese, takemu se dadó akcije na vkupno premoženje. Takó mora delo užitelec postati in slehrnega razveseljevati, ne pa kakor sedaj, kedar se čisto nič ne ozira na nagón in zmožnosti posa- meznega. Da se strinja razredba in družljiv- vost na harmoničen način, da se slehrnemu pripustí izvoliti si delo in neomejen užitek po lastnem nagonu, — razrédijo se vsi članovi po naravnem nagibu in nadárjenosti v raznih poklicih, ter se skupijo in združevajo v oddelke (série), obstoječih iz slehrnega spola in starosti, možki in ženske, mladi in stari, v katerih se pečajo z raznimi stroki poljedelstva, gospodarstva, nauka, obrti itd., in sicer toliko razsežno in v tolikem raz- merji, kakeršnega zahteva občina. Slehrni zopet pripada lehkó različnim oddelkom, da se také uporabljajo in odgojujejo posa- mezne zmožnosti, ker prememba, tika- joča se dela, je marljivosti v véliko ko- rist ter spodbuja k vedno večjej delavnosti. Oddelki zopet razrédujejo se v pododdelke, če se da namreč poglavitno delo cepiti in krojiti v različnih delalnicah in tovarnah. V izdelovanje posebno sitnih, umazanih in samosvest ponižajočih izdelkov se pa ne smé

nikdo izključljivo uporabljati. Nasprotno morajo se v menjajoči se izvršiteh ōnih surovih del pozivati posamezni oddelki po viših nagradah in darilih, takó, da ne postanejo nekateri samó sredstvo slično stroju, ter da se zabrani aristokracija in plemstvo v delavcih. Slehnemu občinskemu členu osigurana je minimalna svota zaslužka za nejednako plačane ure v preskrbljevanje s potrebnščinami: koncem leta razdeli se pa presešek, od katerega ne glede na potrebne premembe — pripada ročnemu delu $\frac{5}{12}$, kapitalu $\frac{4}{12}$, nadárjenosti pak ali teoretične in praktične vednosti $\frac{2}{12}$. Računstvo, knjigovodstvo za vse dela in proizvode članov i. t. d., ter sploh celo upravo

občinskih zadév oskrbuje predsedništvo, katerega volijo najodličniši akcionarji in najzmožniši členovi. Oddelki in pododdelki volijo zopet svoje predsednike, kateri vkupe predočujejo merodajno, završilno in obrtniško organizacijo, nadzórjujočo oblast (obrti areopag). Po sestavi vže osigurana je primernost in izvršljivost v njihovih ukrepih, nikakor pa nimajo zapovédavati, ker se socijalno soglasje ne strinja s posilnimi sredstvi, — temveč le predlagati in nasvétovati. Ali vkljub temu, kedar bode namreč ves svet jedna celóta, — se bodo upravljale in nadzirale phalange célega sveta po jedne vrhovnej oblasti. —

(Dalje prihodnjité.)

Domače zadeve.

K volitvam v mestni zbor. Pretekli prazniki porabili so se sklicevanju volilcev za III. in II. razred, da si izbero kandidate. Udeležba utegnila bi večja biti, a če ni bila, leži vzrok pri volilcih. O posiljenju kandidatov po centralnem odboru ne mora biti govora, kajti vsacemu volileu je stalo prosto se udeležiti in ugovarjati kolikor se mu je zdelo. Dotični obrtniki, ki so se teh shodov udeležili, storili so tudi s tem vsakako povoljni učinek. Ljudska volja, kolikor se je namreč zastopala, prišla je povsem na površje. Brez vse agitacije preobrnilo se je nekaj ukrepov centralnega odbora in to le po volji obrtnikov in meščanov. Postavili so se kandidatom za III. razred gg.: Nollí, Počivavnik, Geba, st., Jakopič in Valentinčič. Za II. razred pa gg.; Ledenik, Stegnar in dr. Taučar. Slednjemu je na jako nedostojni način g. profesor Šuklje, čigar kandidatura je bila ovržena, predbacival, da je ud kazine. Ko bi to storil kak radikalen „Narodove“, ne bi se čudili, a od profesorja, ki je glavni zastopnik ideje o spravi z Nemci, to pač ne razumimo. Obrtnikom priporočamo udeležiti se svojih pravic ter oddajati svoje glasove imenovanim po volilnih shodih postavljenim kandidatom.

Kranjsko obrtno društvo. Pri odborovi seji dne 13. t. m. bilo je navzočnih 14 odbornikov. Izvolili so se jednoglasno do-

sedajni gospodje in sicer gosp. Anton Klein predsednikom, g. Filip Zupančič namestnikom, g. Matija Kunc tajnikom in g. Jarnej Žitnik blagajnikom. Ob jednem izrekla se je tem gospodom zahvala za njih dosedanji požrtovalni trud. Z obširne obravnave omenimo sledeče. Konstatovalo se je, da mestni obrtni urad nema ne časa in ne volje, da bi izpeljal obrtno postavo, kajti oddajanje patentov, kakor tudi dosedanja prostost, obrtovati s čimer je komu drago, vse ostalo je pri starem. Navzlic javnim določbam postave, do sedaj ni še jedna zadruga bila zaslišana pri podeljenji obrtne pravice; mej starim železom se pa še vedno nahajajo mizarški in tapetarski, krojaški in čevljarski novi izdelki. Če tedaj obrtna postava nema smotra prav ničesar predrugáčiti, potem ni čuda, če se odvráča. Odbor tedaj sklene: Ker se obrtnemu uradu pripisuje dosedanja mlačnost v tej zadevi, naj: 1. Zastopniki obrtnikov v mestnem zboru skrbijo, da se vsaj začasno, to je dokler je potreba, nastavi poseben uradnik pri magistratu, ki bode več postave in imel jedino nalogo obrtno postavo izpeljati. Obrtni stan šteje davkoplačevalcev dovolj, da se mu že taka malenkost lahko žrtvuje. 2. Zastopniki obrtnikov pozívljajo se, naj se v trgovske in obrtne zbornici potegnejo zato, da se bode v jednacijah slučajih strožje postopala, in 3. naj se

eventuelno obrnejo s prošnjo za izpeljavo obrtne postave do visoke c. kr. vlade. Nadalje je odbor obrtnega društva po živahnej debati jednoglasno sklenil, grajati vedno hujskanje proti obrtnikom, ki se nabaja v tukajšnjem dnevniku „Slovenci“. Od strokovnjaške strani dokazala se je nepotrebnost naročevanja vrat za frančiskansko cerkev v Augsburgu, kajti enake, — da boljša dela izvršili bi tukajšnji mizarji in to pravilneje in ceneje kakor so té. Tudi ne gre tako veliko svoto tukaj nabranega denarja brez potrebe v inozemstvo pošiljati. Odbor je nadalje sklenil pristopiti delegaciji avstrijskih obrtnih društev ter izreči uredništvu „Slovenskega Naroda“ zahvalo za priobčenje društvenih razprav in obrtnijskih teženj.

Učeno cvetje. Nehote smo se smijali, ko smo v biografiji obrtnega inspektorja za Kranjsko g. dr. Pogačnika v „Ljubljanskem listu“ čitali sledeči odstavek: „Gosp. obrtni inspektor prebiral je z vrednikom „Ljubljanskega lista“, s kojim je v prijateljski zvezi, Jurčičev roman „Cvet in sad“ ter se radoval nad izvirnim talentom slovenskega pripovedovalca. Prepričani smo tedaj, da si bode novi obrtniški nadzornik hipoma pridobil zupanje slovenskih obrtnikov in delavcev.“ Ne vemo tedaj ali se nam je treba obrtnega inspektorja veseliti zaradi njegove prijateljske zveze z g. Šukljejom ali zaradi Jurčičeviga romana? Erkläret Herr Professor uns dieses Räthsel der Natur!

Razne stvari.

Delavska moč in stroji. James Caird, najodličniši veščak na kmetijskem polju je nedavno preračunal, da dela jeden stroj za košnjo slično 10 delavcem; parni plug prve vrste slično 8 delavcem in 20 konjem. Po Caird'ovem poročilu bi se lehkó po celej Angležkej vsa rež pokosila v 12 dneh z 80000 stroji za košnjo. Leta 1876. delalo je bajé 40000 tacih strojev, kateri so izvršili dela za 400000 kmetovalcev.

Najbolj razvidimo napredek v angležkej obrtniji iz sledečih podatkov, katere našteva Capenda v njegovem spisu „Učinek na strojih.“ Tedaj je bilo na Angležkem l. 1817. 20 $\frac{1}{4}$ milijonov prebivalcev, mej temi okoli 5200000 obrtnih delavcev; l. 1832. 2450000 oziroma 6200000, l. 1871. 3200000 oziroma 7500000.

Naslanjaje se na te številke trdi Capenda, da je l. 1872. sila vsih strojev vkupe bila slična 10 milijonom delavcev, denes pa dela za 1000 milijonov.

Razvitek v strojih na Angležkem povečal je tedaj delavske človeške sile od l. 1871. sem razvidno štirikrati.

Delo na strojih se je v 67 letih toliko razvilo, da s primerno enakim številom delavcev štirikrat toliko blagá producirajo, kolikor so ga l. 1817. Ker pa razprodajo blagá ni v nikakem razmérji s produkcijo, tedaj mora nastati presežek gledé delavske moči; prikazuje se takó vže pomanjkanje dela, ktero se čem dalje slabše plačuje; obrtnija propada in jednako se godi srednjim stanovom sploh, kateri v borbi z vélikim kapitalom ne morejo nikakor vzdržati konkurence.

Tovarn za tobak je v Avstriji 29. V teh posluje 322 uradnikov in 28.520 delavcev in delavk. Kakor znano je ta obrt za državne finance kaj plodonosen. Kakor posnamemo statističnemu izkazu pride na Krajnskem 2 gld. 22 kr. na osobo in leto za tobak.

Hvaležnost. V Ybbs-u zapustil je neki rokodelec svoje premoženje v letnih dohodkih do 17.000 gld. dunajskemu mestu iz hvaležnosti, da ga je mesto preskrbelo, ko je kot vajenec na Dunaju iz odra padel in se ponesrečil.

Inserati se sprejemajo in stane dvestopna petil vrsta za enkrat 5 kr., večkrat ceneje. — Inserate werden angenommen und kostet die zweispaltige Petitzelle 5 kr. — Mehrmalige Einschaltungen billiger.